

NASELJA VELIKI BORIŠTOF, FRAKANAVA I TEMERJE NA VLASTELINSTVU KISEG U 15. I 16. STOLJEĆU U povodu 80. obljetnice rođenja prof. dr. Josefa Breua

Robert H a j s z a n

Istražuje se gospodarski i društveni položaj podložnog stanovništva na tom području.

UVOD¹

Gradišćanski su Hrvati u 16. stoljeću, zbog turskih ratova i njihovih sudbonosnih posljedica pod kojima je trpjelo siromašno stanovništvo, napustili svoja ognjišta u zapadno-bosanskim i hrvatskim zemljama. Hrvatski narod bio je izvrnut stalnim pljačkanjima i razbojničkim napadima turskih pomoćnih odreda koje su činili vlasli - martolozli. K tomu je još došlo tlaćenje vcleposjednika raznim opterećenjima, porezima i daćama. Hrvatski kmetovi s obiteljima odlučili su u takvoj situaciji naseliti se u tuđim zemljama, podalje od prve crte bojišta. Što se tiče smjera seoba - u prvom redu seljaka koji su se naselili na novogradskom vlastelinstvu - osvjetlavaju nam ga pisma Franje Batthyányja i izvještaji koje je spomenuti grof slao svojemu nećaku Kristoforu u Grebengrad. Pri analizi tih spisa ustanovili smo da je Kristof Batthyány sakupljao hrvatske seljake koji su dolazili s juga i s istoka (iz Slavonije) na području oko Varaždina te ih onda slao preko Drave i Mure u zapadnu Ugarsku - prije svega na vlastelinstvo Novi Grad (Güssing), a moguće i na posjede Rohunac-Solunak (Rechnitz-Schlaning).

Iz urbara možemo zaključiti gdje su se smjestili doseljeni Hrvati. U ovom ćemo radu prikazati njihovo naseljavanje na kisečkom vlastelinstvu gdje su popunili desetak naselja i time utjecali na sastav i raspored stanovništva.

¹Usporedi:

Josef Breu, Die Kroatensiedlung im Burgenland und in den anschliessenden Gebieten, Wien 1970.

Mirko Valentić, Turski ratovi i velike seobe Hrvata u 15. i 16. stoljeću. U: Gradišćanski Hrvati 1533-1983. Zagreb 1984. str. 5-15; Mirko Valentić, Temeljne značajke povijesti Vojne krajine. U: Povijesni prilozi 10., Zagreb 1991., str. 3-36. Milan Kruhek, Iseljavanje Hrvatov iz hrvatskih krajev u prostor jugozapadne Ugarske - današnje južno Gradišće (1526-1576). U: Seljačtvo i crikva kod južnogradišćanskih Hrvatov, Katalog prilikom istoimene izložbe u Pinkovcu 1990. ljeta, str. 23-37; Ivan Vitezić, Ignac Horvat i gradišćanski Hrvati. U: Hrvatska revija, 23, 1973, 4, str. 503-511; Robert Hajszan, Batthyány - Briefe (1533-1547) als Quellen zur Einwanderung der Burgenländischen Kroaten. (=Österreichische Osthefte). Wien 1991, 33/2, str. 287-302.

2. NIKOLA JURISIĆ - BRANITELJ KISEGA 1532. GODINE²

Nikola Jurišić koji se 1490. rodio u Senju (»uz krševitu hrvatsku obalu«)³, neraskidivo je povezan s obranom Kisega 1532. godine. Stupivši u vojnu službu nadvojvode Ferdinanda postao je već 1526. vrhovnim kapetanom njegove vojske protiv Turaka.

Poslije smrti ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika II. izabrao je Hrvatski sabor 1.1.1527. austrijskog nadvojvodu Ferdinanda za hrvatskog kralja. Pri tom biranju »Nikola je Jurišić kao komisar zastupao novoga vladara«.⁴

1530. imenuje kralj Ferdinand, uz Josipa Lamberga, Nikolu Jurišića za poslanika sultanu u Carigrad. Vjerodajnica za to poslanstvo ispostavljena je 27.7.1529. u Lincu.⁵ Na žalost, posredovanje nije uspjelo i sultan Sulajman uputio se ponovo prema Beču. Turska je vojska prešla 19. i 20. lipnja 1532. Dravu kod Osijeka i stigla, pljačkajući, kroz jugozapadnu Ugarsku u augustu pred grad Kiseg.

Iako je Jurišić imao samo 700 ljudi koji su branili svoj grad, Turci nisu uspjeli osvojiti Kiseg. Opsada je završila kompromisom. Vezir Ibrahim pristao je na simboličnu predaju grada (istaknuto je osam crvenih zastava na tornjevima grada) i odredio povlačenje svojih ljudi. Za velike zasluge, stečene pri obrani Kisega, daruje kralj Ferdinand Nikoli Jurišiću kisečko vlastelinstvo i imenuje ga vrhovnim vojskovođom austrijske vojske na Krajini. Nagrađen je i titulom au-strijskog baruna (»Freiherr zu Güns«).⁶

Poslije poraza kod Gorjana 1537. uklonio je austrijski vladar svog vojskovođu Ivana Katzianera i imenovao Nikolu Jurišića za vrhovnog zapovjednika (»Obrist Veldhauptman«)⁷ u Slavoniji. Godine 1541. odrekao se zapovjedništva krajiške vojske, a otad je dvije godine kao zemaljski kapetan (Landeshauptman in Crain)⁸ upravljao Kranjskom. Kad je i to napustio, živio je u Beču kao tajni savjetnik u svojoj kući u Schenckenstrasse, koja je kasnije nazvana »Kroatenhaus«.⁹

Sto se tiče njegove smrti i zadnjeg počivališta, Ferdo Šišić misli da je Nikola Jurišić umro 1543. i da je pokopan u kisečkoj župnoj crkvi.¹⁰

Suprotno tomu, prema jednomu drugomu izvoru¹¹ umro je 1545. godine. Na žalost, nije zabilježeno mjesto njegovog zadnjeg počivališta.

²Ante Sekulić, Senjanin Nikola Jurišić i obrana Kisega 1532. U: senjski zbornik, godina 17 (1990). Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925-1925., str. 124.

Franjo Horvath, 450. godišnjica opsjedanja Kisega ljeta 1532. Branitelj grada Nikola Jurišić (1490-1543.). U: Gradišće Kalendar, 1982., str. 71.

³Ante Sekulić, Senjanin Nikola Jurišić..., str. 21.

⁴Ferdo Šišić, Hrvatski saborski spisi, I. Zagreb 1912., str. 50-53, 57-64.

⁵Franjo Horvath, 450. godišnjica, str. 72.

⁶Franjo Horvat, 450 godišnjica opsjedanja Kisega ljeta 1532. Branitelj grada Nikola Jurišić (1490-1543.) U: Gradišće Kalendar, 1982., str. 75.

⁷Isto

⁸Isto

⁹Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925-1925., str. 124.

¹⁰Ferdo Šišić, Pregled povijesti hrvatskoga naroda. Zagreb 1975., str. 290., bilješka 4.

¹¹Historische Abhandlung zu Rechtmässiger Bestimmung der österreichischen Gränzen im Viertel unter(m) Wiener Wald gegen ungarn, verfasst von dem K.O. Staats-Hof-Secretario Franz Cristoph von Scheyb, 1754. U: Ferenc Horváth, Osztrák levertári források Nyugat - Dunántúl 16., százdi történetéhez. U: Vasi Szemle 1984., 4, str. 570-586., 1, str. 88-107.

O POVIJESTI KISEČKOG VLASTELINSTVA DO KRAJA 16. STOLJEĆA

Pri sastavljanju ovog kratkog pregleda o kisečkom vlastelinstvu koristili smo se s dva rada, posebno već spomenutim izvorom¹² sačuvanom u »Haus - Hof - und - Staatsarchiv« u Beču. Ferenc Horváth prepisao ga je doslovno i dodao mu paralelno mađarski prijevod.¹³ Nadalje smo upotrijebili H. Pricklerov sažet pregled povijesti kisečkog vlastelinstva »Herrschaftsgeschichte«.¹⁴

Za naše istraživanje koristimo samo najbitnije podatke tih izvora da bismo mogli dati kratku povijesnu analizu kisečkog vlastelinstva do kraja 16. stoljeća.

Dok izvor »Historische Abhandlung« počinje s vremenom vladanja mađarskog kralja Karla i austrijskog nadvojvode Alberta, Harald Prickler spominje na početku svog izlaganja cara Friedricha III. koji je 1445. godine došao u posjed kisečkog vlastelinstva. Ovo gospodarstvo ima poseban položaj jer je pripadalo austrijskoj vlasti »Zu Österreich gehörig, auf dem Ungarischen gelegen«, a onda se godine 1647. uklopilo u mađarski državni savez.¹⁵ Iz gore citiranih izvora spomenut ćemo nekoliko vlasnika:

1449 Friedrich Zeinger

1451 Bernhard Mitterndorfer

1492 Sigmund Prueschenk

1503 Friedrich Herber

1518 Ambrus Sárkány, Freyherr zu Oswald

Nakon uspješne obrane grada 1532. dobio ga je Nikola Jurišić na doživotno uživanje. Godine 1540. dozvoli kralj Ferdinand da i Jurišićevi nećaci mogu baštiniti gospodarstvo. Kad je Nikola Jurišić preuzeo službu zemaljskoga poglavara u Kranjskoj, postavio je na svoj kisečki posjed Melchiora von *Thierpepera* za upravitelja koji se na dan sv. Jurja godine 1541. obvezao na vjerno gospodarenje i upravljanje posjedom. Prema izvoru »Historische Abhandlung« Nikola Jurišić je 1545. godine umro bez potomka. Njegova dva nećaka, Nikola i Ivan, tražili su svoja prava iz godine 1540., kada im je kralj Ferdinand potvrdio kisečko nasljedstvo, ali parnica je odlučila da vlastelinstvo opet treba predati caru. Konačno dobije vlastelinstvo 1547. godine Ivan von *Weispriach* za 6000 fl (=forinti ili guldena), a 1550. Kristof *Teuffl* daje 12000 fl kao zalag za spomenuti posjed. No, 1558. predali su ipak Jurišićevom sinovcu Nikoli vlastelinstvo Kiseg, ali je morao naplatiti 3000 fl svojemu šurjaku *Teufflu*. Za vrijeme njegovog vlasništva izrađen je godine 1596. novi urbar u kojem je zabilježeno četrnaest sela i naselja na kisečkom vlastelinstvu.

Godine 1573. za kratko je vrijeme Franjo von *Schönaich* vlasnik Kisega, a konačno ga je 1574. dobila udovica Franje Batthyány (rođena Cvetković). Morala se obavezati da ništa neće promijeniti u pravnom smislu.

¹²Historische Abhandlung... (Vidi bilješku 11).

¹³Ferenc Horváth, *Osztrák Leveltári források Nyugat - Dunántúl 16. századi történetéhez*. U: Vasi Szemle 1984., 4, str. 570-586 i 1985., 1, str. 88-107.

¹⁴Harald Prickler, 750 Jahre Weinbaugemeinde Lutzmannsburg. Festschrift. Ein Beitrag zur mittelburgenländischen Weinbaugeschichte. Str. 14, 15.

¹⁵Prickler, Weinbaugemeinde Lutzmannsburg, str. 14, 15.

Naselja na kisečkom vlastelinstvu u godinama 1451., 1554. i 1569:

Naziv u urbaru	današnji službeni naziv	hrvatski
1451 Stat Günsß 1554 Stat Günß 1569 1. Statt Günß 2. Hungermarckht predgrada 3. Sigeth	Köszeg	Kiseg
1451 Vngerisch warestorff 1554 hungerisch warastorff 1569 Warastorff - Teutsch Warastorf ¹⁶	Großwarasdorf	Vcliki Borištof
1451 Lewczmanspurg 1554 Leutzmonspurg 1569 Lützmans Pürg	Lutzmannsburg	Lučman
1451 Frannkshenaw 1554 Franngkhenau 1569 Franckhenau	Frankenau	Frakanava
1451 Vokkendorf 1554 Rogkhenndorff 1569 Rogckhendorff	Kiszsidány ¹⁷	Lukindorf
1451 Ober Czakcherstorff 1554 Oberzageckherstorff 1569 Ober Zackherstorff	Szakony ¹⁸	
1451 Nidern Czakcherstorff 1554 Vundertzackherstorff 1569 Unnder Zackherstorff		
1451 Dometern 1554 Dicmattern 1569 Dicmathern	Tömörd	Temerje
1451 Assing 1554 Fraundorff 1569 Fraundorff	Vasasszonyfa	

¹⁶Potvrđeno u urbaru za selo Franckhenau 569. pri popisu kmetova takozvanih »Gerythwisen« (krčevine-sjenokoše).

¹⁷Prije Németzsidány jer je selo pripadalo vlastelinstvu (Kisag) koje je bilo pod njemačkom upravom.

¹⁸Prije je selo bilo podijeljeno na gornji (Felsőszakony) i donji dio (Alsőszakony).

1451 Genn/s/dorf	
1554 Gennastorff	Gencsapáti ¹⁹
1569 Gennstorff	
1451 Petschaden	
1554 Patscharn	Lukácsháza éx Gyöngyösfalu ²⁰
1569 Pätschärn	
1451 Ludarn	
1554 Ludern	Lukácsháza éx Gyöngyösfalu ²¹
1569 Lüdern	
1451 Grysalsdorf	
1554 Grislstorff	Köszegdorosló
1569 Grislstorff	
1451 Lukatzdorf	
1554 Lucatschoff	Lukáscháza
1569 Lücatsch hoffen	
1554 Closster sannd Marienperg	Klostermarienberg
1451Gar ²²	

VELIKI BORIŠTOF

Za pregled povijesti i gospodarenja naših triju hrvatskih sela stoje nam na raspolaganju tri urbara.

U prvom urbaru godine 1451.²³ Veliki Borštof spominje se pod nazivom »Vngerisch warestorff«. Gospodar je MITTERNDORFER koji posjeduje tu 31 selište - svako po pola. Kmetovi plaćaju na dan sv. Jurja 42 pfeninga, na dan sv. Mihajla 40. pf, a na Božić također 40 pf. Dalje daju jedan mutt²⁴ žita - pola mutta pšenice i pola raži te tri mutta zobi, a na dan 11000 mudrih djevica daje se od svakoga pola selišt jedna kokoš i jedan pang.²⁵

U ovom selu ima još 7 pola selišta. Seljaci tih sesija uživaju oslobođenje (vjerojatno oslobođenje davanja daće). Inače službuju kako je gore spomenuto.

Konačno je još zabilježen takozvani novac za diku /Torgelt/, što iznosi 40 pfeninga.

¹⁹ Prije Németgens, kasnije Nagygens a danas Gencsapáti.

²⁰ Nagypöse danas pripadaju spomenutoj veleopćini.

²¹ Ludad pripada također spomenutoj veleopćini.

²² U kasnijim urbarima više se ne spominje.

²³ Urbar der Herrschaft 'Rechnitz und Günss' aus dem Jahre 1451. Urbar vlastelinstva 'rechnitz und Günss' godine 1451. Vas Megyei Levéltár. Köszegi Fióklevéltára. Titkos Levéltav (Geheimarchiv). Pótsorzat (Ersatzserie), II. 113.

²⁴ In einem Siedlungen der Komitate Pozony, Zsopron und Vas bis Ende des 17. Jh. selten benützes Ma+ deutschen Ursprungs. Von den 8 Untereinheiten sind für 6 metrische Werte in 13 Grö+en bekannt. Extremwerte: 913,20-2536,80 l bzw. 698,40-1902, kg Weizen. In: Bogdán István, Magyarországi ür-, térfogat-, súly- és darabmértékek 1874-ig. Budapest 1991., str. 734.

²⁵ Nismo mogli provjeriti značenje te riječi.

100 godina kasnije selo se još uvijek naziva »hungerisch warastorff«. Naše podatke uzimamo iz urbara 1554. godine.²⁶ Vlasnik kisečkoga vlastelinstva je Kristof Teuffl.²⁷ On već posjeduje 38 cijelih selišta. Služba na dan sv. Jurja iznosi 42 pfeninga. Sudac ne treba ništa davati.

Ukupni dohodak je 6 funti 3 β ²⁸ 24 pf

Na dan sv. Mihajla plaća se 40 pfeninga, a sudac je opet slobodan davanja daće.

Prinos iznosi 6 funti 1 β 10 pf

Na dan sv. Martina (Mertten) daju kmetovi za robotu jednu funtu.

Svota je 37 funti pfeniga

Nadalje ima još u selu 16 želira (hofstett)²⁹. Na dan sv. Martina plaća se 2 β pfeninga.

Iznos je 4 funte pfeniga

Na Božić se daje za svako selište 1 β 12 pf. Sudac ne treba plaćati.

Suma je 6 funti 3 β 24 pf

Kuća ima 55. Za Božić daje svaka kuća 'dimnicu' (Rauchgelt/fumus) 1 β 12 pf, osim suca.

Tako dohodak iznosi 9 funti 3 β 18 pf

Selo plaća i takozvani novac za krčevine-oranice (Reitägkher gelt)³⁰

2 β 8 pf

Na mesopusnu nedjelju pred čistu srijedu (zum f/v/aissten Sonntag vor der faßnacht) daje 38 selišta 1 funtu pf za robotu, osim suca.

Svota iznosi 37 funte pfeniga

I tih 16 željara (hofstetter) plaća na mesopusnu nedjelju za robotu 2 β pfeniga.

Prinos je 4 funte pfeniga

Desetina od žita iznosi 4 funte pfeniga

Ukupna suma za selo 'warastorff' iznosi 111 funti 4 β 19 pf

U urbaru godine 1569.³¹ popisani su kmetovi prvi put poimenice. Gospodar vlastelinstva i sela je Nikola Jurišić, nećak slavnoga Nikole Jurišića. Od 59 seljaka-sesionalista polovica ima hrvatsko prezime,³² ne uzimajući u obzir da neki njemačko-imenovani kmetovi nose hrvatsko ime (npr. GLATZET Dybany (Ivan), WITH Dibän (Ivan), CASPAR Ibän (Ivan), WISCHER Placz (Blaž)). Što se tiče vremena naseljavanja hrvatskih kolonista, ne može se sa sigurnošću točno kazati kada su došli na kisečko vlastelinstvo. Morat ćemo se osloniti na urbar 1554. godine za naselje TEMERJE (Dicmattern), gdje je već zabilježeno i sesionalista s hrvatskim prezimenima.³³ S obzirom na tu činjenicu možemo smatrati da su Hrvati oko sredine 16. stoljeća bili već rasprostranjeni po cijelom kisečkom vlastelinstvu.

²⁶Urbar der Herrschaft/vlastelinstva - 1544. Vas Magyel Levéltár. Köszei Fióklevéltára/Filialarchiv des Komitatsarchivs vas in Güns/. Összeírások/Konskriptionen/ kö 5.

²⁷Ferenc Horváth, Ösztrák levéltári források Nyugat-Dunántúl 16. százi töténetéhez. U: Vasi Szemle 1984., 4, str. 570-586.

²⁸+ =šiling; 1 + =30 pfeninga; 1 funta=8+=240 pfeninga 23

Treba razlikovati između lena/Lehen i 'hofstett' (Hofstatt).

²⁹Treba razlikovati između lena/Lehen i 'hofstett' (Hofstaff)

³⁰Geraut, Reut (=Rodeland, krčevina); reuten (=rodan, krčiti).

³¹Urbar Güns. Finanz - und Hofkammerarchiv - Wien. Signatur 1194.

³²Istaknut ćemo prezimena i staviti današnji ortografski oblik antroponima u zagradu.

³³Urbar vlastelinstva Kiseg (Güns), Vas Mehyci Levéltár. Köszei Fióklevéltára/Filialarhiv des Komitatsarchivs Vas in Güns/. Összeírások/Konskriptionen/, Kö 5.

Donosimo službovanje borištofskih sesionalista prema gospodaru zemlje kako je potvrđeno u urbaru 1569. godine.

Ukupno ima 17 cijelih, 36 pola, tri po 2/3 i tri po 1/3 selišta. Daće se namiruju kako to vidimo u slijedećoj tabeli.

	cijelo selište	pola selišta	2/3 selišta	1/3 selišta
na dan sv. Jurja	1ß 12 pf	21 pf	1ß 12 pf	1ß 12 pf
na dan sv. Mihajla	1ß 10 pf	20 pf	1ß 10 pf	1ß 10 pf
pšenica (mccel)	1/2	1/4	1/2	1/2
raž (mccel)	1/2	1/4	1/2	1/2
zob (mccel)	2 1/2	1 1/4	2 1/2	2 1/2
Božić: služba	1ß 12 pf	21 pf	1ß 12 pf	1ß 12 pf
Božić: dimnica	1ß 12 pf	21 pf	1ß 24 pf	2ß 24 pf
kokoš	1	1/2	1	1
hljeb kruha	1	1/2	1	1
voz drva	1	1	2	2

Uz popis sesionalista (lijevi dio stranice) navodit ćemo paralelno i posjednike takozvanih krčevina-oranica »Gereuth Agkher«. Vidjet ćemo da je otprilike polovina kmctova hrvatskog podrijetla i da se nekoliko prezimena podudara.

Sesionalisti 1569.

1. PAUR	Marx
2. PINISCHITZ (Pinezić)	Mathiasch
3. SALTZER	Niclas
4. PAUL	Stefan
5. GLATZET	Dybany
6. SCHUESTER	Peter
7. SCHUESTER	Anndre
8. PINISCHITZ (Pinezić)	Marthin
9. KHARIN	Anthonh
10. KHALBMAN	Wayth
11. PA.LKHOWITSCH (Berlaković)	Khabän
12. FREUNDT	Michel
13. SCHARM	Paul
14. STEUBER	Anndre
15. HAGKHASCHITZ (Hagašić)	Michäl
16. HAFNER (Töpfer)	Hannsz
17. LANNG	Hannsz
18. JÄSCHIZ (Ješić)	Dibän

Posjednici krčevina »Gereuth Agkher«

1. PYNEZYCH (Pinezić)	Mathias
2. SOLEYCH (Solejić)	Nicolaus
3. PAUL	Steffl
4. GLACETH (Glacet)	Iwane
5. PAUR	Marryl
6. FRANKHOUYCH (Franković)	Peter
7. SURLUYCH (Surlu/j/ić)	Anndre
8. PYNECZYCH (Pinezić)	Marthinus
9. PARAB	Anthonius
10. RATH	Colman
11. PERLEKHOWYCH (Ber/a/ković)	Johannes
12. FREUNDT	Michel
13. SCH.../SCHARM	Paulin
14. ³⁴	Dnig
15. STEUR/STEW	Anderle
16. JAKHCHICZ (Jakšić)	Mihäl
17. LONCHAR (Lončar)	Iwan
18. LANNG	Hänsl

³⁴Prezime je nečitljivo.

Sesionalisti 1569.

19. WITH	Dibän
20. SCHWARTZ	Mätl
21. CÄSPÄR	Ibän
22. EYSLER	Cristoff
23. SCHWÄRTZL	Nicl
24. EYSLER	Wästl
25. HÄNNDRÄSCH	Maton
26. SURSCHITZ (Suršić)	Dibän
27. SCHUTSCHITZ (Sučić)	Georg
28. KHRUCHAIN (Kruhan)	Martin
29. EYSLER	Christian
30. LANNG	Michl
31. LANNG	Pärtl
32. HORBATH (Horvat)	Gregor
33. DRÄNUSCHKHJ (Dremiški)	Dibän
34. SLAUKHOWITSCH (Slavković)	Woricz
35. WOSCHKHO (Woško/Boško)	Mihal
36. WA.LABAN	Philip
37. SCHUESTER	Gregor
38. KHRESCHITZ (Krešić)	Georg
39. PLESCHKOWITZ (Plešković)	Gregor
40. EMER	Thoman
41. SCHWARTZ	Anndre
42. NOWAISCHINITZ (Novajšinić)	Petter
43. SCHWUNITZ (Svunić)	Luca
44. WISCHER	Plasz
45. NOSKHAWITSCH (Noskavić)	Marthin
46. NOKHOWITSCH (No/s/ković)	Peter
47. LUCÄSCH (Lukač)	Mätl
48. ZUGWITSCH (Cugvić)	Mathiasch
49. SCHWARTZ	Hannsz
50. WÖLFER	Siben
51. MATIWITSCH (Mativić)	Mathiasch
52. JÄNNANITSCH (Jenanić)	Gury

Posjednici krčevina »Gereuth
Agkher«

19. JACSCHICZ (Jakšić)	Hanns
20. PUYCH (Pujč)	Iwan
21. SCHWARCZ	Matl
22. CÄSPAR	Iba
23. SCHWARCZ	Michel
24. AYZIGER	Wästl
25. SLAWODRASICH	Marx
26. SUCHICH (Sučić)	Iuan (Ivan)
27. SUCHICH (Sučić)	Juray
28. PROHORYA (Prohori/j/a)	Martinus
29. AYZIGER ³⁵	Cristof
30. LANNG	Michel
31. LANNG	Pärtl
32. PUHARIC (Puharić)	Gregor
33. TRAUNICHKHJ (Traunički)	Ivan
34. SLAUKHOWYCH (Slavković)	Barich
35. BOSICHKHO (Bosičko)	Mihäl
36. SCHUESTER	Gregor
37. PRAYAYCH (Prajajić)	Juray
38. PLESCHPUTICH (Plešeputić)	Gregor
39. EBIDJL	Thomasch
40. SCHWARCZ	Anderli
41. SCHMUDICH (Smudić)	Luca
42. WISCHER	Blasy
43. KNESCHKHOWICH (Knešković)	Martin
44. NUKHOWICH (Nuković)	Peter
45. MATHIEWICH (Mati/j/evič)	Lucas
46. CHULICH (Čulić)	Mathiasch
47. SCHWARCZ	Hanns
48. WÖFL	Zygin (Sibin)
49. MATHIEWICH (Mati/j/evič)	Mathiasch
50. JURMANICH (Jurmanić)	Juray
51. JURMANICH (Jurmanić)	Micula
52. JURMANICH (Jurmanić)	Mathiasch

³⁵Danas ima u Gorskom Kotaru prezime Acinger.

Sesionalisti 1569.

53. URBÄNJ	Nicolaj
54. JURNACKH (Jurnačk)	Mathiasch
55. CORAUF (KorauF)	Petter
56. MOTRISCH (Motriš)	Thomäsich
57. PAUSCHITZ (Pavšić)	Gory
58. CHORAUF	Cäspär
59. MECKHARA (Meckara)	Metterusch

**Posjednici krčevina »Gereuth
Agkher«**

53. KHARAW ³⁶ (Karav)	Petar
54. TERMITRICH (Termitrić)	Thomasch
55. TERMITRICH (Termitrić)	Johannes
56. PYNICZICH (Pinezić)	Juray
57. KHARAW ³⁷ (Karav)	Caspar
58. MECHARICH (Meharić)	Micula
59. HAFNER	Peter

FRANKANA VA

U prvom urbaru godine 1451. spominje se naselje pod nazivom Frannkchenaw. Ne pripada Kisegu, nego je u vlasništvu gospodara MITTERDORFFERA, i ne navodi se koliko ima selišta. Na dan svetoga Jurja plaća pola selišta 50 pfeniga, a na dan svetoga Mihajla isto toliko. Na Božić daju kmetovi 1 kokoš, 1 pang/paug i 1 sir (vrijednost mu je 4 pfeniga).

Plaća jedinog postojećeg mlina iznosi na Božić 20 meccla³⁸ žita i 2 kopuna. Konačno se daje 40 pfeniga u ime dike /Torgelt/. U urbaru godine 1554. potvrđeno je u Frakanavi (Frannghenau) ukupno 27 1/4 selišta (27 cijelih i jedna četvrtina selišta). Doduše ne znamo kakav je bio sastav tih posjeda, a nisu ni popisani kmetovi. Ukupna vrijednost službe i daće za godinu 1554. iznosi 82 funte 7 ß 7 pf.

Tek u urbaru godine 1569. spominje se stanovništvo poimenice. Donosimo službovanje frakanavskih sesionalista prema vlastelinstvu kako je potvrđeno u urbaru 1569.

Ukupno ima 14 cijelih, 22 pola i 3 3/4 selišta, a porez i daća se namiruju kako to pokazuje slijedeća tabela:

	cijelo selište	pola selišta	3/4 selišta
na dan sv. Jurja	3ß 10 pf	1ß 20 pf	2ß 15 pf
na dan sv. Mihajla	3ß 10 pf	1ß 20 pf	2ß 15 pf
Božić: dimnica	1ß 12 pf	1ß 20 pf	1ß 12 pf
hljeb kruha	2	1	1 1/2
kokoš	2	1	1 1/2
Mihajlo: pšenica	1	1/2	3/4
raž	1	1/2	3/4
zob	2	1	1 1/2
Duhovi: sir	2	1	1 1/2
voz drva	1	1	1

³⁶Možda se radi o danas veoma rasprostranjenom prezimenu »Karall«.

³⁷Isto

³⁸Metzen (njem.), cubulus (lat.).

Franckhenaw 1569.

Donosimo spisak sesionalista. Istaknut ćemo one hrvatskog podrijetla (Kroatischnamige):

HOFMAN	Wolfgang	TEUTSCH	Georg
VAYDL	Mathesz	KHUENECZ ³⁹ (Kancz)	Hannsz
TEUFL	Michl	HINDTENAUF	Jacob
POSETSCHITSCH (Posešić)	Mihäl	STEUBER	Blasj
RADABATZ (Radabac)	Nicola	ZWIKHOWITZ (Cviković)	Larentz
POSESCHITZ (Posešić)	Marco	PLASOBITSCH (Plasobić, danas: Blazović)	Peter
POACOBITSCH (Poakobić)	Matl	POMATITSCH (Pomatič)	Jacob
SCHMYDER	Jänusch	LEDRER	Mihal
BLASCOBITSCH (Blaskobić)		NALITSCH (Nalić)	Paul
PRITSCH (Prič)	Hänsl	WAGNER	Peter
BARANITSCH (Baranić)	Veith	THOMAHITSCH (Tomahić)	Peter
TRIBUSCHCOBITSCH (Tribuškob/v/ić)	Anthonj	KHRUSCHITZ (Krušić)	Ibän (Ivan)
LUX	Veyth	DROGOSCHITZ (Drogošić)	Paul
GOATSCH (Goač)	Thomasch	KHAINCZ	Thoran
SCHMIDT	Petter	SCHMIDT	Sterrl
WASTIAN (Bastian)	Lucätsch	JACOBSCHUTZ (Jacopčić)	Jurckho
DORGARY	Simon	CREYSSIGER	Jorg
LUX	Bilig	RADMANITSCH (Radmanić)	Peter
NIEMANITSCH (Nimanić)	ädmasch	PLASCHOBITSCH (Plasobić, danas: Blazović)	Paul
STANISZ (Stanić)	Marco		

Kmetovi Frakanave i okolice koji davaju kopune od takozvanih krčevina-sjenokoša »Gercythwisen«⁴⁰

			kopun
1. Niel	Sampol	zu Rogkhendorf	3
3 tagwerch wisen			3
2. Wynczenc	Zencz	von Teutsch Warastorf,	6
sechs tagwerch,			6
3. Lorencz	M...icz	zu Frankhenaw	3
4. Offerl	Stroschneid	zu Strebelsdorf	3
5. Blasj	Stob/l/cr	zu Frankhenaw	1 1/2
6. Thomas	Staüncz	im Pleygraben	1 1/2
7. Georg	Schablaß	von Luczmanspurg	3
8. Marco	Boschiacz	zu Frankhenaw	1 1/2
9. Wölf	Hofman	zu Frankhenaw	2

³⁹Danas su neki nosioci prezimena »Kancz« Hrvati. Isto kao i neki »Mülleri«, »Kornfeindi«, »Tobleri«, »Knori« i neki drugi nosioci njemačkih prezimena.

⁴⁰Gereut, Reut (=Rodeland, krčevina); reuten (=roden, krčiti)

10. Wolf	Ledrer	von	Luczmanspurg	3
11. Zencz	Dinkolet	von	Sigerstorf	3
			(Hrvatski Židan, Horvátsidány)	
12. Mischkhe	Schleiffer	von	Strebelstorf	3
13. Paul	Tünkh	zu	Frankhenaw	3
14. Michl	Monar	von	Luczmanspurg	1 1/2
15. Flegel	Paur	von	Presing	1 1/2
			(Prössing, Prisika, Percsznyc)	
16. Frcncz	Nimanicz	von	Sigerstorf	1
17. Zencz	Dinkolet	von	Sigerstorf	1 1/2
18. Hanns	Stoiber	zu	Frankhenaw	2 1/2
19. Marcus	Poseschacz	zu	Frankhenaw	1 1/2
20. Peter	Tomaschitsch	zu	Frankhenaw	1 1/2
21. Mert	Emerich	von	Presing	3
22. Andreas	Walth	von	Roghendorf	6
23. Lucas	Gilig	zu	Frankhenaw	3
24. Mathiasch	Mülner	von	Strebelstorf	1 1/2
25. Mathes	Ledrer	zu	Frankhenaw	1 1/2
26. Georg	Colman	zu	Persing	3
27. Simon	Schuster	von	Sigerstorf	1 1/2
28. Georg	Geluschicz	zu	Frankhenaw	4 1/2
29. Thomas	Schaschicz	im	Pleygraben	3
30. Mihal	Poscheschacz	von	Frankhenaz	1 1/2
31. Jocl	Leczelter	von	Luczmanspurg	5
32. Marcus	Brainitsch	zu	Frankhenaw	3
33. Janusch	Kopas	im	Pleygraben	3
34. Matl	Teischlar	zu	Presing	1 1/2
35. Mihäl	Hanns	von	Rogkhendorf	1 1/2
36. Demetter	Mert			6
				96 kopuna

TEMERJE

Prema urbaru godine 1451. naselje je opustošeno. U slučaju da se netko naseli, mora plaćati na dan sv. Jurja 6 pf, na dan sv. Mihajla 6 pf i 1 pang; na Božić 1 kokoš, 1 pang; na Uskrs 2 sira i 5 jaja. Dika iznosi 40 pf.

U Temerju su prvi hrvatsko-imenovani doseljenici (Kroatischnamige) zabilježeni u urbaru 1554. pod rubrikom »Reitagekher zu diemattern«.

Pojedinačno se govori o tri kmeta:

WOSHITZCO (Vošicko, Bošicko) Jacob

WELL.RITSH (Vel.rić) Juri

WOSHINITZ (Vošnic, Bosnić) Maurer!?

Prva imena temerjanskih sesionalista iznio je pred javnost i István Bariska.⁴¹ Donosimo njegov prijepis urbara:

Woschitzn Jacob

Wcleric Jurij

Woschnitz Maurer

Pošto se ova dva spomenuta tumačenja imena ne podudaraju neka faksimil urbara⁴² prinosi rješenju problema.

⁴¹Predavanje o Temerju »1451-1697 közti időszakra vonatkozóan« - manuskript, str. 11.

⁴²Faksimile iz kisečkog urbara naselja Diemattern (Temerje). Vidi bilješku 27!

Kristag. 1800 zu dem Mathren.

Vormüßigst die am Ende des Jahres zu dem Mathren
1800 alle die in demselben am Ende des Jahres
aufgenommen.

Josephiden des kaiserlichen Land. Hofe Josef.
Sollen sie die in demselben auf Michaeli geben
und einbringen. 1800 Josephiden.

1800 2 Josephiden

Die von dem kaiserlichen Hofe Josef. Sollen
sie die in demselben auf Michaeli geben
und einbringen. 1800 Josephiden.

1800 1 Josephiden.

Die von dem kaiserlichen Hofe Josef. Sollen
sie die in demselben auf Michaeli geben
und einbringen. 1800 Josephiden.

1800 1 Josephiden.

1800

6

Na spomenute Hrvate možemo naići i u urbaru iz godine 1569. U spomenutom urbarijalskom popisu ima 24 cijela i 39 pola sclišta, a sudac Bodo Petter posjeduje tri cijela. Zato mu i plaća iznosi 1 funta 4ß pfeniga. Svi ostali plaćaju 4ß za cijelo odnosno 2ß pf za pola sclišta.

Donosimo taj spisak kmctova, ističući prezimena koja se podudaraju u spomenutim urbarima.

TAGSCHÜDT (Dragšić)	Gregor	KRUHANITSCH (Kruhanić)	Tomäsch
TRAGSCHÜTZ (Dragšić)	Marthin	SCHUESSTER	Emerich
SCHUESSTER	Thoman	TODT	Janusch
KH.EGGOWITSCH	Steffan	WINDISCH	Mathes
(Kl.gović/Kreković)			
HAFNER	Hannsz	RYBITSCH (Ribić)	Marx
TODI	Annáriascn	TOIT	Petter
ZWYTTSCHICZ (Cvičić)	Paull	SCHULAN	Georg
BOSCHNITZ ⁴³ (Bosnić)	Marthin	BODO (Span) ⁴⁴	Peter
ROYESCHUTZ (Roješić)	Paull	ILLITSCH (Ilić)	Georg
SOPRASCHICZ (Soprašić)	Yban	ZWYTTSCHICZ (Cvičić)	Vinczencz
JACOTSCHICZ (Jako/p/čić)	Mattl	SCHIEBMANIN	Michl
TSCHRIPULICZ (Cripulić)	Georg	SCALL	Georg
SCALL	Michel	SUPANICZ (S/Ž/upanić)	Petter
MULITSCH (Mulić)	Petter	BOSCHNICZ⁴⁵ (Bosnić)	Lucaß
SCALL	Simon	SORITSCH (Sorić)	Gregor
MICANOBITSCH (Mikanob/v/ić)	Paull	BOSCHITZKHO⁴⁶ (Bosicko)	Hannß
TODSCHUTZ (Rodžić)	Jacob	REBOBITSCH (Rebobić)	Mattl
TSCHRIPOLITSCH (Cripolić)	Hannß	BELLOWITSH (Belović)	Marthin
VELUBITSCH ⁴⁷ (Velubić)	Georg	SCALL	Matl
SROBITSCH (Srobić)	Fabian	VILETSCHICZ (Vilečić)	Matl
SCALL	Anndre	R.DSCHUTZ (Ru/o/džić)	Morth
MICANOBITSH (Mikanob/v/ić)	Niculla	RODSCHUTZ (Rodžić)	Petter
TSCHIPOLITSC (Cipolić)	Petter	SCHABITSCH (Šabić)	Petter
SROPITSH (Sropić)	Annthoni	STROBITSCH (Strobić)	Phillip
ROLITSCHICZ (Roličić)	Georg	BARATSCHITZ (Baračić)	Petter
BARATSCHITZ (Baračić)	Hannß	HAYDSCHÜCZ (Hajdžić)	Matl
BARATSCHÜCZ (Baračić)	Mortl	STIPONICZ (Stiponić)	Petter
JURISCHICZ (Jurišić)	Janusch	SCALL	Matl
MUNITSCH (Munić)	Paull	MUNITSCH (Munić)	Petter
SCRIPOLLITSCH (Skripolić)	Bernhart	MUNITSCH (Munić)	Marthin
MÜLETIMITSCH (Miletimić)	Gregor	KOSITSCH (Kosić)	Georg
SCALL	Jacob	RESCHICZ (Rešić)	Jacob

⁴³Prezimenena na koja smo već naišli u urbaru 1554.

⁴⁴Urbar potvrđuje da je vlastelinstvo u posjedu Nikole Jurišića (nećaka slavnoga N. Jurišića): »Bodo Petter hat dreij gantze Lehen; ist der *Span* darauf So Ime (ihm) vom herrn JURISCHICZ eingenen word(en)«. Inače je špan u feudalno doba nadstojnik nad kmctovima; gospodarski činovnik na feudalnom imanju (usp. B. Klaić, riječnik stranih riječi, str. 1302).

⁴⁵Vidi bilješku 37!

⁴⁶Prezimenena na koja smo već naišli u urbaru 1554.

⁴⁷Isto.

NOVODOŠLJACI (Neue Stiftler)

Dodatno ima u Temerju godine 1569. još 8 cijelih i 45 pola selišta.

Kmetovi cijeloga selišta posjeduju 8 jutara, a plaća je godišnje 8ß (=šilinga). Oni s pola selišta posjeduju 4 jutra i plaćaju 3ß.

1. NICHITSCH (Mihić)	Bartl	2. FABLITSHITZ (Fabličić)	Georg
3. WEHINTSCH (Vehinć)	Anndre	4. PINDTER	Georg
5. VRESCHNICZ (Vresnić)	Marco	6. BUCORENITSCH (Bukorenić)	Marthin
7. RADTNITSCH (Radnić)	Stefan	8. GOYDTSCHICZ (Gojdzčić)	Petter
9. ZWITSCHICZ (Cvičić)	Fabian	10. JELITSCH (Jelić)	Petter
11. BRATOBITSCH (Brato/v/ić)	Marco	12. MARETSCHICZ (Marečić)	Bartl
13. LENNTSCHAR (Lenčar/Lončar)	Petter	14. SCHNEIDER	Geörg
15. ..LLOTTSCHWAR	Bartl	16. BRAHANICZ (Brahanić)	Tomasch
17. ZWITSCHICZ (Cvičić)	Anndre	18. PRU..ISCHICZ (Pru..ischicz)	Paul
19. BRU.ISCHNICZ (Bru.jšnić)	Tomasch	20. BRADASCHICZ (Bradašić)	Georg
21. FREYSCHUCZ (Frajšić)	Luca	22. LANDTSCHAR (Lenčar/Lončar)	Luca
23. PINDTER	Hannß	24. FRASCHITZ (Frešić)	Bläsi
25. PASCHOBICZ (Pesob/v/ić)	Steffl	26. MAGROBITSCH (Megrob/v/ić)	Michell
27. SCRINGER	Marco	28. HUSSITSCH (Husić)	Hannß
29. PLABITSCHOBICZ (Plab/v/icob/v/ić)	Marthin	30. SCHUESSTER	Nicl
31. RADNITSCH (Radnić)	Hannß	32. SCHUESSTER	Michell
33. HORBATH (Horvath)	Michell	34. SCRONITSCH (Skronić)	Annthoni
35. SCALL	Anndre	36. PALLASCHITZ (Palašić)	Hannß
37. SUPABITSH (Supanić, Županić)	Petter	38. MUSCHNENITSCH (Musnenić)	Luca
39. GERLITSCH (Gerlić)	Luca	40. .USENITSCH (.usenić)	Blasi
41. TSCEMERSCHICZ (Čemerčić)	Hannß	42. BERNHARDA	Michel
43. BAROSCHICZ (Baroschicz)	Hannß	44. WERLITSCH (Verlić)	Simon
45. MICHALITSCH (Mihalić)	Georg	46. HUDITSCH (Hudić)	Nicl
47. SPRINSCHUCZ (Sprin/k/šić)	Peter	48. SPRINSCHUCZ (Sprin/k/šić)	Gregor
49. JERHOSCHUCZ (Jerhočić)	Petter	50. MENETSCHICZ (Menečić)	Jacob
51. KRALITSCH (Kraljić)	Petter	52. TRAGISCHICZ-IN (Tragišić)	Mattl
53. LIEDT/LIEDL	Michell	54. NESCHETITSCH (Nešetić)	Blasi

Konačno ima još 12 željara koji posjeduju pola nadnice (tagwerch) oranice i vrtić. Plaća na dan sv. Jurja i Mihajla iznosi 4ß pfeniga.

1. IBITSCHITSCH (Ibičić)	Hannß	2. SUPAN (Zupan)	Niculla
3. MUSCHINOBITSCH (Mušinob/v/ić)	Tomasch	4. KUNIG	Michell
5. BRADOTSCHICZ (Bradošić)	Gregor	6. SCHILLTIR	Gregor
7. PRO.OTSCHUCZ (Pro.očić)	Annthoni	8. SCHAMBERGER-IN	Vrsulla/Ursula
9. LORGEBICZ-IN (Lorgebić)	Katharina	10. BABITSCH (Babić)	Bartl
11. HAFNER	Paul	12. PEDTLER (Bettler)	Michell

ZAKLJUČAK

Na kraju bismo mogli reći da smo na temelju triju sela kisečkoga vlastelinstva pokazali kakav je bio gospodarski položaj kmetova i kakav je bio odnos prema vlastelinstvu. Dok sesionalisti Borištofa i Frakanave imaju otprilike iste poreze i daće, plaćaju Temerjanci znatno manje. Sigurno je to u vezi s novodoseljenicima koji na početku nisu potpuno oporezovani.

Što se tiče socijalne piramide stanovništva, u selu ima, uz sesionalista, još želira. Nema libertina ni drugih privilegiranih. Samo sudac ne treba plaćati dadžbine. U Temerju, doduše, ima sudac više selišta, ali zato su mu i porez i daća viši. Pošto su seljaci tek u urbaru godine 1569. popisani poimence, znamo tek od onda demografski sastav naselja na kisečkom vlastelinstvu. Jedino za Temerje ima već u urbarijalskom popisu godine 1544. zabilježeno sesionalista isključivo hrvatskog podrijetla. I 15 godina kasnije prevagu imaju Hrvati. U Borištofu i Frakanavi stanuju, uz Hrvate-doseljenike, i Nijemci i mali dio Mađara. Na cjelokupan sastav kisečkih sela utječu hrvatski kolonisti toliko da će tijekom vremena u gore spomenutim selima njemačko i mađarsko stanovništvo djelomično pohrvatiti.

Budući da nismo mogli - kao što je to bio slučaj za vlastelinstvo Novi Grad⁴⁸ - uspoređivati prezimena na temelju odgovarajućih urbara, ne možemo kazati odakle potječu Hrvatski kolonisti kisečkog gospodarstva. Valjda nećemo pogriješiti ako velimo da im je stara domovina negdje između rijeka Sava - Kupa - Una. Precizniju sliku podrijetla ne može nam dati ni etimologija prezimena, jer je broj antroponima hrvatske provenijencije u usporedbi s ostalim vlastelinstvima relativno malen.

Sve u svemu mislimo da smo u ovom kratkom prinosu o kisečkom gospodarstvu za vrijeme dolaska Hrvata i prije toga pomalo osvijetlili dio tamne povijesti i topografije tog gradišćansko-hrvatskog prostora.

⁴⁸Robert Hajszan, Die Kroaten der Herrschaft Güssing. Güttenbach/Pinkovac 1991.

Z U S A M M E N F A S S U N G
DIE SIEDLUNGEN GROßWARASDORF, FRANKENAU UND TEMERJE IN DER KISSEGER
GRUNDHERRSCHAFT IM 15. UND 16. JH.

Auf der Grundlage von Urbaren haben wir drei Orte der Herrschaft Güns im 15. und 16. Jahrhundert untersucht. Dabei konnten wir das Untertanenverhältnis zwischen der bäuerlichen Bevölkerung und den Grundherren erarbeiten. Während die Sessionalisten von Großwarasdorf und Frankenau annähernd gleiche Steuern und Abgaben entrichten mußten, zahlten die Untertanen von Tematen bedeutend weniger. Das ist sicherlich im Zusammenhang mit den kroatischen Neuankömmlingen zu sehen, die anfangs weniger besteuert worden sind als ihre deutschen und magyarischen Nachbarn.

Der Schwerpunkt dieser Arbeit ist allerdings die Wiedergabe der Bevölkerung, in erster Linie der kroatischen Population auf der Grundlage von Urbaren in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts. Auf das Gesamtbild der Orte in der Günser Herrschaft haben kroatische Kolonisten insofern Einfluß ausgeübt, als sie wie in Großwarasdorf oder in Frankenau die deutsch-magyarischen Dörfer mit Kroaten aufgefüllt haben.

Das verwüstete Tematen haben kroatische Bauern um die Mitte des 16. Jahrhunderts wiederbegründet.

UDK 949.75

ISSN 0353-295X

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVLJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

R A D O V I

VOL. 26

Z A G R E B

1993.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR:

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Za izdavača
Ivo Goldstein

Priprema za tisak
Hrvoje Stančić

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Krčka ul. 1

Časopis izlazi jednom godišnje.

Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti i tehnologije.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu fizičku i tehničku kulturu R Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije R Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.